

kal, világos és szakszerű eligazítással segítheti a kis- és középvállalkozások hitelképességének a javítását. Képet kapunk a könyvből a kockázatok mérséklésére szolgáló garanciaintézmények működéséről, valamint a kis- és középvállalkozások fejlődését támogató kormányzati eszközökről is. A gazdaságpolitikai célrendszerben a kis- és középvállalkozások forráshoz jutását kiemelten kell kezelni. Emellett azonban a kezdők számára szükséges piaci-menedzselési ismeretek bővítésére olyan komplex oktatási-tanácsadási, üzletvezetési ismereteket biztosító prog-ramokat is ki kell alakítani, amelyek segítik a kis- és középvállalkozások sikeres indítását, működését.

A könyv további részében a hitel biztosítékaul szolgáló fedezetek szerepéről, a biztosítékok típusáról és értékeléséről tájékozódhatunk. Szó van itt a bankgaranciáról, a kezesség formáiról, a dologi biztosítékokról, az opciós szerződésről, az óvadékról is. Megismerjük a hitelgarancia-intézményrendszer szerepét a kis- és középvállalkozások finanszírozásának támogatásában. A szerző bemutatja a Hitelgarancia Rt. alapításának célját, tevékenységét, kezességvállalásának tartalmát, igénybevételenek előnyeit, szabályait, feltételeit, a speciális garanciakonstrukciókat, a kezességvállalási díj mértékét, kedvezményeit, valamint a bukás esetén követendő eljárást.

Végül a kiadvány tartalmazza a kockázati tőkebefektetésekről, a kockázati tőketársaságokról, valamint a kockázati tőkealapokról szóló 1998. évi XXXIV. törvény és mellékletei szövegét.

R. I.

A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK MINŐSÉG-MENEDZSMENTJE

Szerkesztette: Veress Gábor
Műszaki Könyvkiadó – Magyar Minőség Társaság, Budapest, 1999. 150 p.

Korunkban a minőség fontos szerephez jut a vállalkozások világszerte versenyében és a fogyasztók védelmének szabályozásában egyaránt. A korszerű minőségügy magában foglalja a termelők, a fogyasztók, a társadalom értékítéletét arra vonatkozóan, hogy a termelési-fogyasztási folyamat mennyire elégíti ki az igényeiket. Ezért a minőségügy – mint társadalmi igénykielégítési folyamat – az érdeklődés előterébe került a fejlett országokban és hazánkban is. A vállalati minőségmenedzsment foglalja magában azokat a vezetői tevékenységeket, amelyek a minőség helyzetét befolyásolják, meghatározzák. A termékelőállító vállalatokon kívül a szolgáltatók, az intézmények minőségmenedzsmentjére szintén súlyt kell helyezni, hiszen rendkívül fontos az egészségügyi ellátás, a köznevelés és az oktatás megfelelő minőségének a biztosítása is.

A fejlett országokban a felsőoktatás átalakításával együtt a felsőoktatási intézmények minőségértékelésének és minőségmenedzsmentjének a jelentősége is megnőtt; a felsőoktatás akkreditációjára (hitelesítésére) irányuló törekvések már régebben

megindultak. Magyarországon folyamatban van a Magyar Akkreditációs Bizottság és a Felsőoktatási és Tudományos Tanács feladat- és hatáskörének a kialakítása. Hazánk több egyetemén és főiskoláján foglalkoznak már a minőségmenedzsment rendszerének megszervezésével és működtetésével. A Műszaki Könyvkiadó és a Magyar Minőség Társaság gondozásában megjelent kiadvány ahhoz nyújt segítséget, hogy a gyáriparban már alkalmazott minőség-szabályozási és a minőségmenedzsment-rendszert hogyan kell a felsőoktatási intézményekben kiépíteni a korszerű minőségügyi eszközök felhasználásával...

A felsőoktatási képzéssel, képzési rendszerrel foglalkozó első fejezet az irányítási-szervezeti felépítés mellett válaszolja a teljes képzési folyamatot, s az értékelést mint a tanítási-tanulási folyamat szerves részét. A meghatározott követelmények alapján biztosítani kell az értékelés objektivitását; az értékelés a hallgató minősítésén kívül az oktatói munka hatékonyságát is jelzi. A felsőoktatási intézményeknek meg kell állapítaniuk, hogy a képzés mennyire elégíti ki a piac, a munkaadók igényeit is. Ez annak a meghatározására irányul, hogy – a végzett hallgatók piaci alkalmasságának fokozása érdekében – milyen irányban kell a szakon a képzést fejleszteni. Olvashatunk itt az oktatási folyamatot és a minőségi követelményeket meghatározó tényezőkről, az oktatás feltételeiről (tananyag, oktatási formák, az oktatás minőségének személyi és tárgyi feltételei). A végzett hallgatók pályafutásával kapcsolatban vizsgálható, hogy mennyire boldogultak szakmájukban, mik a hiányosságok a felkészülésükben,

szükségük volt-e pályamódosításra stb.

A képzés minőségéről szóló második fejezet az egyetemi, főiskolai képzést, képzés-alkalmazást, az oklevél-átadást, a tanítást-tanulást és az értékelést társadalmi igény-kielégítési folyamatként tárgyalja. A teljes képzési folyamat *termelésnek*, a képzett szakember alkalmazása *fogyasztásának* tekinthető. A képzés-alkalmazásban és az oklevél-átadásban a munkaadó, a felsőoktatási intézmény, a hallgató, valamint a társadalom egyaránt érdekelt. A tanítás-tanulás és az értékelés folyamatának értékelői mellett e folyamatok minőségének hallgatói, oktatói, intézményi és társadalmi értelmezését is megismerjük. Így például a tanítás-tanulás folyamata a felsőoktatási intézmény szempontjából megfelelő minőségű, ha tartalmazza a tantervben előírtakat, a hallgatók és az oktatók kölcsönösen elégedettek egymással, és a folyamat megfelelően hatékony, hasznos, „gazdaságos”. Összefoglalásként a leírtakat táblázatok szemléltetik.

A képzés nemzeti (minőségügyi) szabályozása című harmadik fejezetből kitűnik, hogy az egyes országokban a társadalomnak a képzés minőségére vonatkozó céljait a nemzeti képzési minőségügyi politika foglalja össze. Ennek alapján alakítják ki a képzés minőségügyi szabályozóit; több helyen kialakult az oktatás-képzés akkreditációs rendszere is. Részletesen megismerjük a könyvből a hazai képzés jogi szabályozását: a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény, az ezt módosító 1996. évi LXI. törvény és a 107/1995. (XI. 4.) Országgyűlési Határozat rendelkezéseit. Megismer-

kedhetünk a szabályozás előtti helyzettel és a további szabályozásra szoruló területekkel, valamint a felsőoktatás hazai, külföldi és a képzés minőségügyi akkreditációjával.

Hiányt pótol a könyvnek az egyetemi, főiskolai képzés minőségmenedzsment-rendszeréről szóló negyedik fejezete. A minőségmenedzsment-rendszer célja annak igazolása, hogy a felsőoktatási intézmény minőségileg megfelelő munkát végez-e, eredménye mennyire felel meg a társadalom igényeinek, s a meglevő szervezeti, intézményi formák mennyire segítik a felsőoktatást céljuk elérésében. Az oktatás minőségmenedzsmentje kiterjed a folyamatszabályozás, a megfelelőség-szabályozás és a minőség-szabályozás szintjeire, amint azt a IV. 2. ábra szemlélteti. A tanítási-tanulási folyamat minőségmenedzsmentje ezeken kívül a minőségtökéletesítés és a teljes körű minőségmenedzsment szintjeivel bővül (IV. 3. ábra). Ugyaneköz a szintek az értékelés minőségmenedzsmentjének is az összetevői (IV. 4. ábra). Korszerű és újszerű értékelési eljárások, modellek és statisztikai módszerek bemutatása zárja a fejezetet.

Az ötödik fejezetben a minőségügyi szabványok előírásait, követelményeit ismerjük meg, majd a minőségügyi rendszer eljárásairól, a minőségügyi tervezésről tájékozódhatunk. Szó van még a felsőoktatási intézmény és a hallgatók közti megállapodást rögzítő szerződés átvizsgálásáról, a dokumentumok és adatok kezeléséről, a beszerzéseknél a beszállítókkal szembeni minőségi követelményekről, a megrendelt termékek azonosítási adatainak átvizsgálásáról. A belső minőségügyi

felülvizsgálatokat a felsőoktatási intézménynek annak igazolására kell kialakítania, hogy a minőségügyi tevékenységek és azok eredményei összhangban legyenek a tervezett intézkedésekkel és meghatározzák a minőségügyi rendszer hatásosságát. A felülvizsgálatok eredményeit fel kell jegyezni, és a felülvizsgált területért felelős személyzet tudomására kell hozni, hogy a tapasztalt hiányosságok megszüntetéséről intézkedhessenek.

A könyv hatodik fejezete a képzés teljes körű minőségmenedzsmentje keretében számol be annak az Amerikai Egyesült Államok oktatási rendszerébe történő bevezetéséről. Példákat sorolva mutatja be több amerikai egyetemen a TQM elveinek, elemeinek alkalmazását. Jelentősek azok a kezdeményezések, amelyek során az egyetemek az oktatási és tanulási folyamatra kísérelték meg a minőségmenedzsment alaptételeinek alkalmazását. A TQM megvalósításának az oktatásban kettős célja van: a tanulás és a tanítás örömeinek visszaállítása, valamint eredményességének javítása a külső elvárásoknak megfelelően. A továbbfejlesztés során a minőségjavításban a vezetőkön kívül az intézmény alkalmazottainak is felelősséget kell vállalniuk. A vezetés így több időt fordíthat a tervezésre, valamint kevesebb időt kell eltöltenie az ismétlődő problémák kezelésével.

A minőség iránti igény kibontakozásával egyre sürgetőbbé vált a felsőoktatási képzés minőségének értékelése. Az ezzel a kérdéssel foglalkozó utolsó fejezetben megismerjük néhány ország képzési teljesítménymotóját: Skóciában a tel-

jesítménymutatók csoportosítását, az Egyesült Királyságban a kérdőívek alkalmazását, a holland értékelési rendszert (táblázatokkal) és más értékelő rendszerek sajátosságait. Végül a nemzeti minőségi díjnak a felsőfokú képzésre megállapított követelményrendszerének szempontjairól és a hazai akkreditálási rendszer minősítési tényezőiről tájékozódhatunk a könyvből.

Rubóczky István

Fritjof Capra:

A FIZIKA TAÓJA

A modern fizika és a keleti miszticizmus közötti párhuzam feltárása

Tericum Kiadó

Don Juan jaki varázsló szavaival „Először is azt mondom, hogy láss, mert csak a látás révén ismerheted meg a tudást”. Európai gondolkodásunk pozitívumai között aligha emelkedik ki a teljes nyitottság, a kötetlen rugalmasság, a más eszmerendszerek iránti fogékonyság. A belénk rögzült axioma- és normarendszer gyakorta korlátozza látásunkat, felfogóképességünket. Ez kétségtelenül gyengébbé tesz a legtöbb esetben, amikor az ész erejét akár az alkotás, akár az előbbrejutás eszközeként igyekszünk használni – például a gazdasági életben, vállalkozások vezetésében, a másokkal való versenyben, a fejlesztésben. Gondolkodásunk erősen analitikus irányultsága sem mindenben válik hasznunkra. Olykor arra visz, hogy a részletekre összpontosítva szem elől

tévesszük az egészet, a dolog lényegét. Külön-külön látjuk, hogy elől csöves, hátul bojtos, másutt szürke és sötét, azt viszont már nem fogjuk fel, milyen nagyszerű lény az elefánt... Capra a gondolkodás más világaiba enged bepillantást. Ehhez idézi egyebek közt az alábbi, ősi ötsoros verset, amely összefoglalja a zen lényegét:

„Írás nélküli tanítás,
Se szó, se betű,
Egyenesen a tudatra összpontosítás,
Lényegünk felfedése és
A buddhaság elérése.”

Valljuk be, először mennyire idegennek, megfontolatlanoknak tűnik ez a gondolkodás nekünk.

Capra könyve több rétegű mű. A felső réteg nagyon sokat elmond a modern fizikáról, a keleti miszticizmusról is, és izgalmas, sőt döbbenetes párhuzamokat mutat fel a kettő között. Valószínűleg az olvasók nem csekély hányadát arról győzi meg, reménytelen azzal próbálkoznunk, hogy köznapi ésszel felfogjuk a modern fizika lényegét. Az túl van a beszélt nyelv, a köznapi gondolkodás fogalomrendszerén, olyan világ, ahová csak kevesen bocsáttatnak be. Jól érzékelteti ezt az a párhuzam, amely szerint „Amikor a misztikusok megpróbálják szavakba önteni az élményüket, ugyanazzal a nehézséggel kerülnek szembe, mint a fizikusok, akik a relativisztikus fizika sokdimenziós világát próbálják interpretálni.”

A fizikáról szóló ismertetések jó részét akár át is futhatjuk. Azok a tanulságok, amelyek a legtöbbünk számára igazán érdekesek és főként hasznosak ez alatt rejlenek: a könyv

a nálunk megszokottól eltérő szemléletre és szemléletváltásra tanít. Ebben a rétegben az ismert, ismerni vélt, vagy megismerni kívánt világ újfajta megközelítését találjuk, ami képessé tehet a teljesebb megértésre, a dolgok és összefüggések újfajta felfogására.

Aki jól olvassa ezt a könyvet, az olyan képességek felé találhat utat benne, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy vezetőként, vállalkozóként vagy egy terület szakembereként sikeres legyen az életben. Ezek a képességek: a gondolkodás nyitottsága, a miénktől eltérő gondolkodásmód megértése.

Mindannyian átéltük már, hogy hosszan, kevesen küszködünk egy feladat megoldásával, ám próbálkozásaink minduntalan kudarcba fulladnak. Amikor azután holtpontra jutva megállunk, egyszercsak valahonnan beugrik a jó megoldás. Capra elmondja, hogy a zen mesterek olyan módszereket fejlesztettek ki, amelyek a gondolkodási folyamat megállítására szolgálnak, és ezzel felkészítik az embert a misztikus élményre, a megvilágosodásra. Azokban a beszélgetésekben, amelyek a zen irodalom zömét alkotják, a mester csak annyit beszél, amennyit feltétlenül szükséges, szavaival eltereli a tanítvány figyelmét az elvont gondolatokról, és a tényleges valóságra irányítja. A hasonlóság eléggé nyilvánvaló.

Mi itt lényegében valamennyien beleszülettünk és a továbbiakban bele is nőttünk egy sajátosan strukturált európai gondolkodásmódba és technikába. Arra tanítottak, higgyük, hogy létezik az igazság monopóliuma, hogy általában csak egy igazi